

Доц. А.О. Парасей-Гочер¹, Д.Ю. Степаненко²

¹ Український гуманітарний інститут

² Міжрегіональна академія управління персоналом

Соціально-психологічні фактори подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зі збільшенням кількості людей, які звертаються до судових органів у зв'язку з домашніми суперечками та вимогами розлучення, погляди суспільства на життя та партнерів змінюються. Більшість досліджень подружніх зрад були кількісними, переважно вивчали ставлення людей до подружніх зрад, їхні наслідки та визначення, а якісний погляд на цю проблему був обмежений через вплив воєнного часу.

Подружні зради і розлучення вивчалися з різних точок зору. Наприклад, у дослідженні Мустонена та ін. розглядається вплив розлучення батьків на якість інтимних стосунків у дорослому віці; дослідження Пелузо дає практичні поради для роботи з парами у кризовій ситуації; а Рашид і Рашид пропонують моделі та техніки сімейної терапії. Скотт та ін. досліджують причини розлучень та їхні наслідки для покращення освіти у сфері стосунків; Ши досліджує взаємозв'язок між стилями прив'язаності у дорослих та вирішенням конфліктів у романтичних стосунках; Sroufe та McIntosh вивчають вплив розлучення на стосунки прив'язаності; а Sroufe та McIntosh досліджують вплив розлучення на стосунки між парою та їхнім партнером. Крім того, ресурси про невірність і зраду, допомагають зрозуміти, чому люди зраджують у стосунках. Питання подружніх зрад та побутових розлучень вивчали такі науковці: О. Кравченко, І. Белікова, О. Степанова, Т. Шевчук, Ю. Максименко, Н. Мельник, Л. Корольчук, Д. Готтман, Дж. Готтман-Сміт, С. Райт, Г. Беньямін, С. Лінденбергер, Л. Скотт, А. Каппелер, Р. Вайсман, Р. Вайсберг, Д. Вайнберг та інші. Оскільки суспільство зацікавлене у збереженні стабільних подружніх стосунків, психологічні дослідження часто зосереджуються на причинах порушення сімейної гармонії, зокрема на подружній невірності.

Метою статті є визначення соціально-психологічних факторів, які впливають на подружні зради та розлучення у період воєнного стану. Також у зв'язку зі збільшенням рівня розлучень через зраду подружжя, зміна способу життя та відсутність інтенсивних досліджень в цій галузі та для того, щоб допомогти посадовцям із планування сім'ї, консультантам та психологам, щоб визначити приховані аспекти цієї важливої соціально-сімейної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Досвід подружжя, яке пережило ці ситуації, може бути використаний у сімейному консультуванні для покращення життя та сумісності, запобігання руйнуванню сімейних устоїв та допомоги тим, хто опинився в ситуації цього психосоціального явища. Це дослідження було проведене для того, щоб проілюструвати досвід криз розлучень і подружніх зрад під час війни. Воєнний стан, на жаль, часто призводить до подружніх зрад і розлучень з різних причин. Однією з таких причин є віддаленість від членів сім'ї. Багато внутрішньо переміщених осіб з України змушені покинути свою батьківщину, що призводить до почуття самотності та відчуження. Тому вони звертаються до інших людей, в тому числі до інших чоловіків і жінок, за теплом і розумінням. Іншою причиною є стрес, пов'язаний з війною.

Війна створює надмірний стрес для подружжя. Це призводить до конфліктів у сім'ї і може призвести до розлучення. Крім того, стрес призводить до погіршення здоров'я і психологічного стану, що впливає на стабільність сімейних стосунків. Слід також враховувати, що воєнний стан може призвести до економічної нестабільності. Це може призвести до фінансових проблем у сім'ї та сприяти зрадам і розлученням.

Соціальні та психологічні причини подружніх зрад і розлучень під час воєнного стану дуже різноманітні і залежать від багатьох причин. Основними з них можуть бути

1. Стрес і тривога, пов'язані з воєнним станом. Воєнний стан може призвести до значного занепокоєння і стресу, що може вплинути на стосунки між партнерами. Занадто велика напруженість і нервозність, що може призвести до конфліктів і зрад.

2. Віддаленість і розлука подружжя через війну. Воєнний стан може призвести до того, що партнери будуть перебувати далеко один від одного протягом тривалого часу, що може вплинути на їхні стосунки. Вони можуть почуватися самотніми і відчувати брак підтримки один від одного.

3. Брак підтримки та спілкування між партнерами. Внаслідок воєнного стану партнери можуть не мати можливості спілкуватися або підтримувати один одного належним чином. Це може призвести до зрад і розлучень.

4. Економічні проблеми та нестабільність. Воєнний стан може призвести до фінансових проблем і нестабільності, що може вплинути на стосунки між партнерами. Почуття незахищеності та безпорадності може призвести до зради та розлучення.

5. Неналежна поведінка партнерів під час воєнного стану. Воєнний стан може призвести до неадекватної поведінки партнерів через стрес і тривогу. Це може призвести до конфліктів і зрад.

6. Соціальний тиск і стереотипи щодо гендерних ролей під час воєнного стану. Воєнний стан може піддавати партнерів соціальному тиску та стереотипам щодо гендерних ролей. Це може призвести до конфліктів та зрад.

7. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) у солдатів та його вплив на подружні стосунки. Воєнний стан може викликати ПТСР у солдатів і вплинути на їхні стосунки з партнерами. Вони можуть стати перенапруженими і нервовими, що може призвести до конфліктів і зрад.

8. зміна умов життя та ставлення до життя через воєнний стан. Воєнний стан змінює умови життя і ставлення, що може вплинути на стосунки з партнером. Вони можуть відчувати себе незахищеними та безсилими, що може призвести до зради та розлучення [1, с. 21–22].

Люди потребують задоволення своїх життєвих потреб у соціальних ситуаціях, особливо в сім'ї. Життя постійно змінюється. Це відбувається тому, що ніхто не живе у вакуумі, і значна частина людської поведінки передбачає взаємодію з іншими людьми, особливо з членами сім'ї. У багатьох аспектах соціального та сімейного життя люди перебувають у постійному контакті з іншими членами своєї громади та сім'ї і повинні пристосовуватися до групового життя, щоб вижити і задовольнити свої потреби. Вони повинні співпрацювати з іншими для досягнення спільних цілей. Задоволеність шлюбом — дуже важливий і складний аспект.

Одним з найважливіших аспектів шлюбної системи є взаєморозуміння та підтримка між партнерами. Важливо, щоб партнери надавали підтримку і розуміння, коли чоловіки змушені залишати свої сім'ї і стикаються зі стресом під час воєнного стану. Також важливо забезпечити, щоб члени сім'ї залиша-

лися на зв'язку за допомогою інтернет-комунікацій та поштового зв'язку. У ситуації воєнного стану важливо зберігати спокій і розуміння, а також знаходити способи допомогти і підтримати один одного. Вони повинні бути уважними до власного здоров'я та психічного стану, працювати над самоусвідомленням і саморозвитком, а також бути готовими підтримати своїх партнерів у складних ситуаціях.

Крім того, може бути корисною консультація професійного психолога або консультанта, який допоможе зрозуміти і впоратися з емоціями, що виникають під час воєнного стану. Війна — це незвичайна форма кризи, яка спричиняє незахищеність і порушує стабільність сім'ї. Переїзд на нове місце приносить із собою відчуття оніміння і невпевненості в завтрашньому дні. У таких випадках важливо знайти нові способи впоратися з труднощами та адаптуватися до нового середовища. Незважаючи на складність ситуації, важливо пам'ятати, що сім'я — це гнучка система, яка може перебудовуватися і пристосовуватися до нових обставин, і що любов і підтримка між партнерами можуть допомогти подолати труднощі.

В умовах воєнного стану на зраду та розлучення можуть впливати соціальні та психологічні чинники. Війна спричиняє серйозні зміни в житті людей, призводить до стресу та психологічного дискомфорту. Як наслідок, погіршується психічний стан і здоров'я людей, що може вплинути на сімейні стосунки. Війна спричиняє самотність, втрату комунікації та розуміння між партнерами. Особливо важко це переживають ті, хто тривалий час перебуває на передовій, або ті, хто був змушений покинути свої домівки, рятуючи життя своє чи своїх дітей. Щоб запобігти зрадам і розлученням в умовах воєнного стану, важливо звертати увагу на психологічний стан людей і пропонувати їм підтримку та допомогу.

Протягом першого півріччя 2023 року в Україні кількість зареєстрованих шлюбів скоротилася на 17% до відповідних показників минулого року. Натомість розлучень побільшало на третину. Найчастіше розривають шлюб у Києві, а стабільне зменшення розлучень рік до року зафіксовано у Чернівецькій області. За півроку 2024 в Україні було зареєстровано 86 028 шлюбів. Це на 17% менше до відповідного періоду торік, коли було зафіксовано 103 903 нових родин. Українці одружуються проте на рівні показників першого півріччя 2021, тоді в країні зареєстрували 85 960 шлюбів.

Цьогоріч лише у 2 областях побільшало реєстрацій шлюбів відносно відповідного періоду торік: на Харківщині (+19%) та Сумщині (+6%). А ось суттєве зменшення кількості реєстрацій цьогоріч до 2022 спостерігається на Запоріжжі (-36%), на Дніпропетровщині, яка торік була беззаперечним лідером по кількості нових родин (-34%), та Тернопільщині (-32%).

У 2023 за кількістю шлюбів знову, як й до повномасштабного вторгнення, лідує Київ — за півроку у столиці зареєстровано 9 292 шлюби. Це на 5%

менше до показників 2022 та 2021 років (9 749 та 9 757 відповідно). Попри значне скорочення кількості нових реєстрацій шлюбів, Дніпропетровщина спустилася лише на другий щабель (8660). Замикає трійцю Одещина — 6693 нових родин.

За півроку 2023 зареєстровано 10 139 випадків розірвання шлюбу. Це на третину (+33%) більше, аніж за відповідний період торік (7 632), проте все ще менше за відповідні показники 2021 року — 13 153 [6].

Таблиця 1

Кількість розлучень в Україні

	Кількість розлучень
I півріччя 2022	13 153
II півріччя 2022	16 434
I півріччя 2023	7 632
II півріччя 2023	10 261
I півріччя 2024	10 139

За кількістю розірваних шлюбів цього року знову ж таки лідує столиця 1 678 розлучень. Це шоста частина від усіх розлучень в країні. Порівняно з першим півріччям 2022 їх кількість зросла майже вдвічі та на 14% порівняно до відповідного періоду 2021. Лідер минулого року Дніпропетровщина наразі посідає другий щабель антирейтингу. У порівнянні з торішніми показниками, розлучень побільшало майже на третину 1 248 розірваних шлюбів. Проте це все ще на 14% менше, аніж було до початку повномасштабного вторгнення, у відповідний період 2021.

Також суттєве зростання кількості розлучень цього року порівняно з показниками минулого року спостерігається у Харківській, Тернопільській та Миколаївській областях — в 1,6 рази. Цікаво, що в Україні є один регіон, де рік до року розлучень лише меншає. Йдеться про Чернівецьку область: 2021 — 187 розлучень, 2022 — 117, 2023 105.

Для цього потрібні психологічні тренінги, консультування та психотерапія. Також важливо забезпечити доступ до соціальних послуг і допомагати сім'ям з економічними проблемами. Важливо розуміти, що підтримка та допомога під час воєнного стану є необхідною для благополуччя пари та їхньої родини. Дане дослідження складалося з двох частин. Спочатку піддослідним пропонувалося пройти напівструктуроване інтерв'ю, що складається з 12 загальних питань з додатковими питаннями.

Після цього їм давалися 2 опитувальники: Опитувальник оцінки рівня повноцінного функціонування Є.Ю. Василевської (Додаток Б.) і Методика діагностики фактори подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану мотивації схвалення (Шкала брехні) Д. Марлоу і Д. Крауна. Дана вибірка містить в собі людей, які знаходяться на різних рівнях самоактуалізації факторів подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану, що дозволяє всебічно вивчити представлений феномен. Також кожен випробовуваний володіє унікальним досвідом, але при цьому у відповідях можна

простежити деякі схожі риси, що дозволяє робити висновок про масовість тих чи інших явищ і шукати закономірності.

Метод проведення дослідження Інтерв'ю проводилося очно, в окремій кімнаті з зачиненими дверима. Випробовувані повідомлялися про мету взяття інтерв'ю, їм повідомлялося про те, що буде вестися диктофонний запис, а результат буде транскрибуватися і прикладений до магістерської роботи. Піддослідним гарантувалося, що в роботі не будуть згадані назви місця роботи.

Також випробовувані повідомлялися про те, що після інтерв'ю необхідно пройти опитування. Відразу після того, як інтерв'ю закінчувалося, випробовуваним пред'являлися опитувальник оцінки рівня повноцінного функціонування Є. Ю. Василевської та методика діагностики фактори подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану (Шкала брехні) Д. Марлоу і Д. Крауна.

Для зручності збору даних була використана Google-форма, яка була відкрита на заздалегідь приготовленому ПК. Піддослідним повідомлялося кількість питань (45), розділених на два 35 блоків, а також про наявність інструкцій до кожного блоку, після чого я покидала кімнату і чекала завершення. Після того, як респондент проходив тести, йому виражалася гаряча вдячність за внесок в науку і наливався гарячий чай.

Отримані диктофонні записи були перетворені в текст за допомогою їх розшифровки і написання транскриптів зустрічей. Після цього отримані дані були проаналізовані за допомогою феноменологічного аналізу. Після цього були оброблені дані, отримані в ході тестування, за допомогою ключів і програми Excel, після чого отримані результати були зведені з результатами феноменологічного аналізу. Кожне інтерв'ю було ретельно вивчено за допомогою феноменологічного аналізу, були виділені унікальні феномени кожного випробовуваного, на основі яких була проведена сортування даних, а також подальший аналіз. Після того, як матеріал був переведений в описаний формат, випробовувані були поділені на чотири групи:

«Група 1. Низький рівень факторів подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану»,

«Група 2. Рівень подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану нижче середнього»,

«Група 3. Рівень подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану вище середнього»,

«Група 4. Високий рівень подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану».

В результаті проведення методики «Задоволений собою» можна констатувати той факт, що досліджувані особи мають різні рівні прояву задоволеності собою подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану. Так, найвищий рівень прояву не властивий жодному з респондентів, середній рівень задоволеності виявлено у 50% опитуваних, низький рівень задоволеності було виявлено у 30% досліджуваних. Кількісні показники наведені в таблиці (табл. 2).

Таблиця 2

Кількісні показники рівня подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану (Шкала брехні) Д. Марлоу і Д. Крауна

Рівень	КГ	ЕГ
Низький	44%	50%
Середній	36%	30%
Високий	0%	0%

Для кращого сприймання отриманих результатів представимо у вигляді діаграми (рис. 1)

Респонденти груп демонструють упевненість в тому, що вони брали кожне рішення в своєму житті самостійно, навіть якщо подальші слова суперечили

цьому твердженню. За зультатами діагностики можна визначити що є відмінності між респондентами з різною тривалістю у відносинах, за такими копінгстратегіями, як «дистанціювання», «самоконтроль», «пошук соціальної підтримки», «прийняття відповідальності», «втеча-уникнення», «позитивна переоцінка». Результати дослідження показали, що стратегії, які використовуються людьми під час відносин, залежать від тривалості цих відносин. Крім того, деякі копінг-стратегії можуть мати негативні наслідки, особливо якщо вони використовуються неналежним чином. Важливо звернути увагу на необхідність розвитку соціальних норм та стереотипів, які сприяють збереженню сімейних стосунків та підтримці пар у складних ситуаціях під час війни.

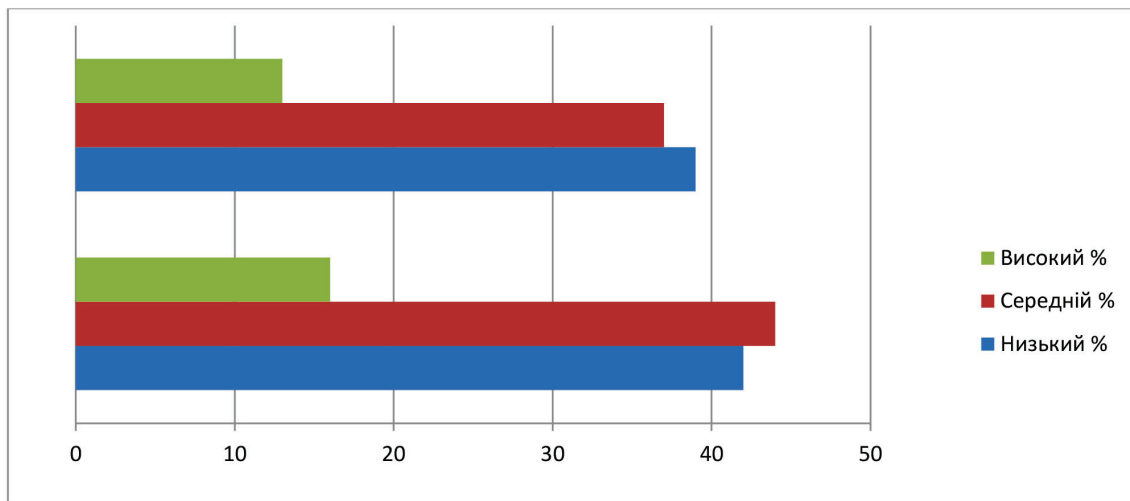

Рисунок 1. Кількісні показники рівня самоактуалізації за методикою діагностики самооцінки мотивації схвалення (Шкала брехні) Д. Марлоу і Д. Крауна

Висновки. Подружня зрада та розлучення — це складні та болючі процеси, які можуть мати серйозні наслідки для сімей та суспільства в цілому. Під час воєнного стану ці явища можуть бути особливо актуальними та значущими, адже війна — це складний і стресовий період для всіх. Стрес є одним з основних соціально-психологічних факторів, що впливають на подружню невірність та розлучення під час воєнного стану. Військовий конфлікт створює напругу і тривогу, що може призвести до конфлікту між подружжям. Загрози життю і здоров'ю сім'ї, економічна нестабільність та інші фактори, пов'язані з війною, можуть порушити безпеку і стабільність сімейного життя. Іншим важливим фактором є віддаленість і роз'єднаність між подружжям. Військовий конфлікт призводить до того, що один з подружжя перебуває на фронті, а інший залишається вдома. Ця відстань створює відчуття самотності та роз'єднаності, що може призвести до подружньої невірності та розлучення.

Крім того, культурні та соціальні норми також можуть впливати на ставлення до подружньої невірності та розлучень під час воєнного стану. У деяких

культурах зрада вважається дуже серйозним порушенням морально-етичних норм і може призвести до розлучення. В інших культурах до подружньої невірності ставляться більш толерантно, а розлучення може розглядатися як крайній захід. Наслідки подружньої зради та розлучення в умовах воєнного стану є серйозними і можуть вплинути на багато аспектів сімейного та суспільного життя. Для сімей це може призвести до розриву родинних зв'язків, психологічних травм та економічної нестабільності. Для суспільства наслідки можуть проявлятися у вигляді збільшення кількості матерів-одиначок, дитячої безпритульності та інших проблем.

Отже, до соціально-психологічних факторів належать: недостатня підтримка та комунікація між партнерами; віддаленість та розлученість подружжя через війну; економічні проблеми та нестабільність; неадекватна поведінка партнерів під час воєнного стану; соціальний тиск та стереотипи щодо гендерних ролей під час воєнного стану; неадекватна самооцінка, потреба в нових емоціях, солдатський (ПТСР) та його вплив на подружні стосунки; зміна умов життя та поглядів у зв'язку з воєнним станом,

психологічний стрес і травми, відсутність доходів, низький рівень освіти та розлучення батьків, неналежна психологічна підтримка, які впливають на подружні зради та розлучення під час воєнного стану, є дуже складними і мають серйозні наслідки як для сім'ї, так і для суспільства загалом. Серйозні наслідки для сім'ї та суспільства в цілому. Для вирішення цих проблем необхідно враховувати культурні та соціальні норми, забезпечувати безпеку та стабільність сімейного життя, надавати психологічну та фінансову підтримку сім'ям, які переживають подружню невірність та розлучення під час воєнного стану.

З результатів анкетування можна зробити висновок, що соціальнопсихологічні фактори грають

важливу роль у подружніх зрадах та розлученнях, особливо в період воєнного стану. Жінки більш часто стають ініціаторами розлучення, причиною якого можуть бути конфлікти та непорозуміння у стосунках, а також зрада одного з партнерів. Більшість опитаних мали тяжкі переживання та стрес після розлучення, але деякі знаходили позитивні сторони у новому початку. Способи подолання переживань були різними, але для багатьох важливою була підтримка близьких людей. Деякі опитувані мали думки про суїцид у період проблем у стосунках, але більшість не мали жодних міркувань з приводу цього. Також виявилось, що більшість опитаних не були готові до розлучення перед тим, як це сталося.

Список використаної літератури

1. Власова Л. Ф. Соціально-психологічні фактори подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану [Електронний ресурс] : Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра / Власова Любов Федорівна. — Київ, 2023. — 77 с. — Режим доступу: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/60429> (дата звернення: 10.10.2024). — Назва з екрана.
2. Кириченко Т. С. Одностатеві шлюби — міф чи реальність? / Т. С. Кириченко // Право і Безпека. — 2012. — № 5 (47). — С. 207–210.
3. Костровець Л. Б. Значення молодих сімей у процесі формування повноцінного українського суспільства [Електронний ресурс] / Л. Б. Костровець // Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. — 2012. — № 102. — С. 452–459. — Режим доступу: <https://eprints.kname.edu.ua/25400/> (дата звернення: 17.10.2024). — Назва з екрана.
4. Крейг У. Шлюб ніколи нас не звільнить [Електронний ресурс] / У. Крейг, Д. Спейд // Спільне. — 2019. — Режим доступу: <https://commons.com.ua/en/shlyub-nikoli-nas-ne-zvilnit/>. — Назва з екрана.
5. Кунц С. Я хотіла подолати бачення родини як осередка пригноблення [Електронний ресурс] / С. Кунц // Спільне. — 2018. — Режим доступу: https://commons.com.ua/uk/capitalism_and_family/ (дата звернення: 12.06.2024). — Назва з екрана.
6. Михайлов Д. Від початку року кількість зареєстрованих шлюбів в Україні скоротилась на 17% — Оpendабот [Електронний ресурс] / Д. Михайлов // Суспільне. Новини. — 2023. — Режим доступу: <https://suspilne.media/548861-vid-pocatku-roku-kilkist-zareestrovanih-slubiv-v-ukraini-skorotilas-na-17-opendatobot/> (дата звернення: 08.07.2024). — Назва з екрана.

Соціально-психологічні фактори подружніх зрад та розлучень у період воєнного стану

Доц. А.О. Парасей-Гочер¹, Д.Ю. Степаненко²

¹ Український гуманітарний інститут

² Міжрегіональна академія управління персоналом

У статті здійснюється теоретичний аналіз кризи подружжя як психологічної проблеми, висвітлюються першопричини її виникнення, серед яких: невідповідність моделей поведінки взаємним очікуванням, втрата взаємної привабливості, зокрема фізичної, інтелектуально-світоглядної, морально-психологічної, інтимно-сексуальної, матеріально-фінансової та ін., емоційне вигорання шлюбних партнерів, низький рівень міжособистісної сумісності. З'ясовано ознаки, що вказують на наявність подружньої зради, яка створює передумови для страждання подружжя, виникнення подружньої зради, а також розпаду шлюбних союзів. Встановлено, що наслідками емоційної байдужості можуть бути психологічне роз'єднання партнерів, взаємне нерозуміння один одного, що за відсутності взаємної психологічної підтримки спонукає партнерів до пошуку емоційної розради в іншому соціальному середовищі. Окреслено перспективи подальших наукових пошуків, які полягають у вивченні особливостей формування психологічної готовності подружжя до запобігання та подолання кризи емоційної байдужості.

Ключові слова: подружня зрада, сімейна криза, подружжя, психологічна проблема, емоційне вигорання в стосунках.

Social and psychological factors of cheating and divorce during the period of martial state

Assoc. prof. A.O. Parasiei-Hocher¹, D.Yu. Stepanenko²

¹ Ukrainian Institute of Arts and Sciences, Bucha, Ukraine

² Interregional Academy of Personnel Management

The article carries out a theoretical analysis of the marital crisis as a psychological problem, highlights the root causes of its occurrence, including: inconsistency of behavior patterns with mutual expectations, loss of mutual attraction, in particular physical, intellectual-worldview, moral-psychological, intimate-sexual, material-financial, etc. , emotional burnout of marriage partners, low level of interpersonal compatibility. The signs indicating the presence of adultery, which creates prerequisites for the suffering of the spouses, the occurrence of adultery, as well as the dissolution of marriage unions, have been identified. It has been established that the consequences of emotional indifference can be psychological separation of partners, mutual misunderstanding of each other, which in the absence of mutual psychological support prompts partners to seek emotional solace in another social environment. The prospects for further scientific research are outlined, which consist in the study of the peculiarities of the formation of psychological readiness of spouses to prevent and overcome the crisis of emotional indifference.

Key words: adultery, family crisis, spouse, psychological problem, emotional burnout in a relationship.

Контактна інформація: Парасей-Гочер Аліна Олександрівна
кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут
м. Буча, Київська обл., вул. Інститутська 14, 08292, Україна
e-mail: Paraseyalina@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 17.12.2024 р.